

3.2.1.B ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Διακρίνουμε κάποιες βασικές κατηγορίες Ελληνικής παραδοσιακής κατοικίας:

- Την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των αγροτικών περιοχών της ηπειρωτικής Ελλάδας.
- Την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των ορεινών περιοχών της Ηπειρωτικής Ελλάδας (π.χ. τα αρχοντικά της Σιάτιστας, της Κοζάνης και της Καστοριάς, τα πετρόχτιστα της Ηπείρου, τα πυργόσπιτα της Μάνης κλπ).
- Την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των νησιών, με μεγάλη ποικιλία μορφών και πολλές ιδιαιτερότητες (π.χ. των Κυκλάδων, του Ανατολικού Αιγαίου, των Δωδεκανήσων, του Ιονίου, κλπ).

ΕΙΚΟΝΑ 1 Παραδοσιακή αγροτική κατοικία στις Πρέσπες. Διακρίνεται το κατώι με τους βοηθητικούς χώρους (στάβλο, αποθήκη πλυσταριό, κλπ) και το ανώι όπου ζούσαν, με το χαγιάτι (ημιυπαίθριο χώρο για τη διημέρευση και την εκτέλεση πληθώρας εργασιών από τις γυναίκες).

ΕΙΚΟΝΑ 2 α. Αρχοντικό Νεραντζόπουλου στη Σιάτιστα Κοζάνης. Διακρίνονται τα σαχνισιά, ξύλινες προεξοχές με μεγάλα και πολλά ανοίγματα, που χρησιμοποιούνται για να επιτευχθεί ο βέλτιστος αερισμός της μεγάλης σάλας και των καλών οντάδων, δηλαδή των καλοκαιρινών δωματίων υποδοχής στον επάνω όροφο, διακοσμημένων με ξυλόγλυπτα και τοιχογραφίες. β. Εσωτερική άποψη του νηπιακού, χειμερινού χώρου διημέρευσης στο μεσοπάτωμα. γ. Εσωτερική άποψη της μεγάλης σάλας.

ΕΙΚΟΝΑ 3 Παραδοσιακός οικισμός της Τήνου. Χαρακτηριστικό είναι ότι εδώ δεν υπάρχει ανάγκη χρήσης επικλινούς στέγης κι έτσι δημιουργούνται επίπεδα δώματα για τη συλλογή του βρόχινου νερού (από το δώμα, το νερό οδηγείται στα λούκια και από εκεί στις στέρνες, όπου αποθηκεύεται). Το λευκό χρώμα το οποίο χρησιμοποιείται σε πολλούς νησιωτικούς οικισμούς (π.χ. των Κυκλάδων), συμβάλλει στη μείωση της ποσότητας της θερμότητας που απορροφάται από την εξωτερική επιφάνεια των τοίχων.

ΨΜΑ 3.2.1.2

Οικίας περιβάλλον

Τίτλος: "Ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική"
Συντ. ανάπτυξης & σχεδιασμού: Κέλλυ Σαρρή Πασχαλίδη
Δημιουργία: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

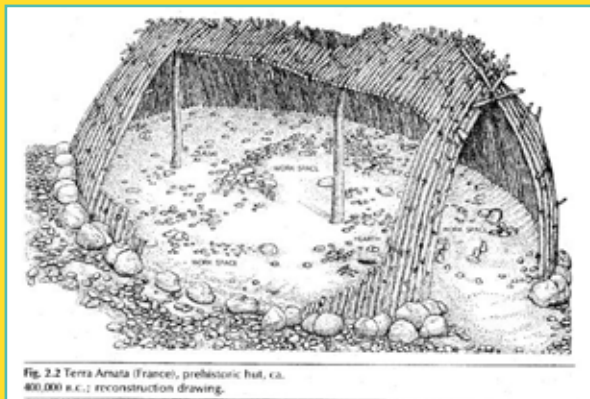
Διακρίσεις σε μορφές και τύπους κατοικιών

Ο τρόπος επιβίωσης των ανθρώπων κατά την Παλαιολιθική περίοδο (τροφοσυλλέκτες και κυνηγοί) τους ανάγκαζε να μετακινούνται συνεχώς, να είναι δηλαδή νομάδες. Έβρισκαν λοιπόν προσωρινό καταφύγιο σε σπήλαια ή σε πρόχειρες καλύβες που έφτιαχναν από κλαδιά. Οι καλύβες αυτές αποτελούν την αρχαιότερη κατασκευή ανθρώπινης κατοικίας.

Στη Νεολιθική περίοδο, οι άνθρωποι συνδέθηκαν με έναν σταθερό τόπο κατοικίας, καθώς ο κυρίαρχος τρόπος ζωής τους στηρίχθηκε στην ανάπτυξη της αγροτικής ζωής. Τότε δημιουργήθηκαν οι πρώτοι μόνιμοι οικισμοί, και οι καλύβες αντικαταστάθηκαν σταδιακά από σπίτια κυκλικά ή ορθογώνια με ένα ή δύο δωμάτια, μικρά παράθυρα και εστία, κατασκευασμένα με υλικά της περιοχής.

ΕΙΚΟΝΑ 5 Το προϊστορικό σπήλαιο της Θεόπετρας κοντά στην Καλαμπάκα κατοικήθηκε από την Μέση Παλαιολιθική περίοδο έως και το τέλος της Νεολιθικής.

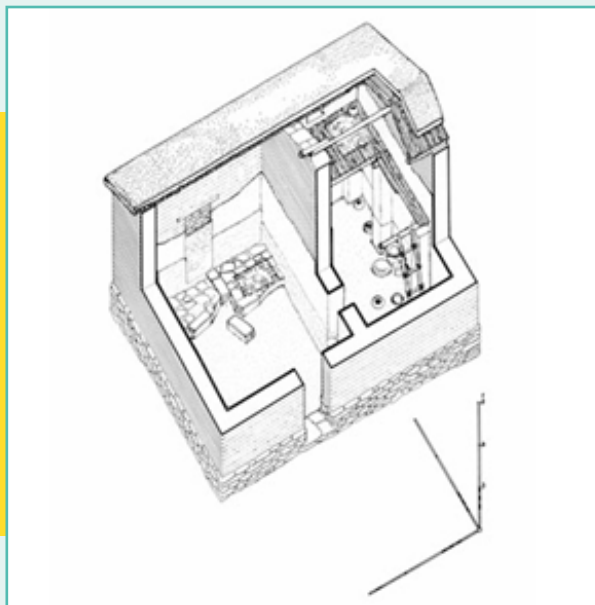
ΕΙΚΟΝΑ 6 Σκίτσο αναπαράστασης καλύβας της Παλαιολιθικής περιόδου στην Terra Amata, στη Γαλλία.

ΕΙΚΟΝΑ 7 Άποψη από την αναπαράσταση του πασσαλόπηκτου λιμναίου οικισμού Δισπηλιού της Νεολιθικής περιόδου στις όχθες της λίμνης της Καστοριάς.

Από αυτό το σημείο και μετά, ο νομαδισμός και η σύνδεση με έναν συγκεκριμένο τόπο υφίστανται παράλληλα, αποτελώντας βασικές συνιστώσες για τη δημιουργία δύο διαφορετικών μορφών κατοικίας, της εφήμερης και της μόνιμης.

Από την **ελάχιστη μορφή κατοικίας** της νομαδικής καλύβας και της μόνιμης κατοικίας των πρώτων αγροτικών πληθυσμών, που μέχρι και σήμερα χρησιμοποιείται από ανθρώπους χαμηλού βιοτικού επιπέδου, βρίσκουμε στο άλλο άκρο, τη **μέγιστη μορφή κατοικίας**, η οποία, εκτός από τις πρωταρχικές ανάγκες για προστασία και ασφάλεια, καλύπτει και κοινωνικές ανάγκες ανάδειξης κοινωνικής θέσης και γοήτρου: τις επαύλεις της αρχαιότητας, τα μεσαιωνικά παλάτια και κάστρα, τα αρχοντικά της φεουδαρχίας ή τα μέγα-ρα της αστικής τάξης.

ΕΙΚΟΝΑ 8 Τρισδιάστατη απεικόνιση της επονομαζόμενης «Οικίας του Κεραμέα» στον νεολιθικό οικισμό Σέσκλου Θεσσαλίας.

Με τη βιομηχανική επανάσταση, μετά τον 18ο αιώνα, το φαινόμενο της αστικοποίησης, της μεγάλης συγκέντρωσης ανθρώπων και δραστηριοτήτων στις πόλεις, πήρε μεγάλες διαστάσεις, εντείνοντας τη διάκριση ανάμεσα σε δύο ακόμα μορφές κατοικίας: την **αγροτική** και την **αστική**. Η αγροτική κατοικία είναι συνήθως **μονοκατοικία**, η οποία μπορεί να καλύπτει και παραγωγικές ανάγκες, ενώ παλαιότερα μπορεί να κάλυπτε και αμυντικές ανάγκες. Η αστική κατοικία απαντάται σε πολλούς τύπους κατοικίας: **μονοκατοικία, διπλοκατοικία, κατοικίες εν σειρά, συγκρότημα κατοικιών με κοινόχρηστες λειτουργίες, πολυκατοικία, πολυκατοικία συλλογικής κατοίκησης** (συμβίωση σε κοινόχρηστους χώρους, επιπλέον της εισόδου και του κλιμακοστασίου).

Ψ.Μ.Α 3.2.1.3

«Δραπετσώνα»

Διδάγματα από την Ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική

Η δημιουργία των διάφορων μορφών και τύπων κατοικίας εξαρτάται από δύο συνιστώσες: από την οργάνωση κάθε κοινωνίας (τη μορφή της οικονομίας της, τις πολιτικές της δομές και τις πολιτισμικές της αξίες), και από τα φυσικά χαρακτηριστικά κάθε τόπου (κλίμα, προσανατολισμός, μορφολογία του εδάφους, διαθέσιμα υλικά δόμησης).

Το καλύτερο παράδειγμα διαφοροποίησης μορφών και τύπων κατοικίας στον ελλαδικό χώρο σύμφωνα με τις δύο αυτές συνιστώσες, δίνει η μελέτη της παραδοσιακής κατοικίας. Η αρχιτεκτονική της διαμορφώθηκε από τη μια γενιά στην άλλη, βασιζόμενη στη συλλογική εμπειρία και γνώση. Οι πρωτομάστορες, με τις συντεχνίες των μαστόρων-χτιστάδων, κρατούσαν και προσάρμοζαν στα έργα τους τα ζωντανά στοιχεία της παράδοσης, συμβάλλοντας έτσι στη συνέχιση και την εξέλιξή της.

Τίτλος: «Ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική»
Συντ. ανάπτυξης & σχεδιασμού: Κέλλυ Σαρρή Πασχαλίδη
Δημιουργία: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Ο ολιστικός τρόπος δημιουργίας της παραδοσιακής κατοικίας αντανakλούσε τις κοινωνικο-ιστορικές συνθήκες της κάθε κοινωνίας και παράλληλα την αξιοποίηση και ενσωμάτωση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος - μορφολογία εδάφους, κλιματικές συνθήκες, προσανατολισμός, βλάστηση κ.ά., εξασφαλίζοντας τις μέγιστες συνθήκες άνεσης στο εσωτερικό των κτιρίων (ηλιασμός, αερισμός, θερμομόνωση, δροσισμός, φωτισμός).

Το κάθε δομικό στοιχείο της παραδοσιακής κατοικίας ήταν μελετημένο, έτσι ώστε να επιτελεί κάποια λειτουργία. Δεν υπήρχε τίποτα το περιττό, όπως δεν υπήρχε και τίποτα το ευτελές. Ήταν κατοικία φτιαγμένη για να αντέχει στον χρόνο. Επιπλέον, αντιμετωπιζόταν σαν κοινωνικό αγαθό που είχε μόνο «αξία χρήσης», και μόνο ευκαιριακά αποτελούσε αντικείμενο οικονομικής συναλλαγής, δηλαδή μπορούσε να πωληθεί, να ενοικιαστεί, να δοθεί σαν προίκα, ή να κληρονομηθεί.

Στη σημερινή εποχή, αντίθετα, η κατοικία αντιμετωπίζεται σαν ένα ακόμα καταναλωτικό προϊόν, υπακούοντας σε επίπλαστες, ή προκατασκευασμένες ανάγκες με περιορισμένη διάρκεια ζωής. Ακολουθεί, κατά κανόνα, τους νόμους της ελεύθερης αγοράς. Οι μετακινήσεις πληθυσμών, οι αλλαγές στις παραγωγικές τεχνολογίες και τις μεταφορές, τα κύματα της αστυφιλίας, οι αλλαγές στις εφαρμοζόμενες πολιτικές για την οικονομία και τη χωροταξία, είναι κάποιοι από τους παράγοντες που αλλάζουν συνεχώς την ελκυστικότητα και τις αξίες της γης και των κατοικιών, είτε προς πώληση, είτε προς ενοικίαση, και επηρεάζουν, αντίστοιχα, την επιλογή κατοικίας.

Ωστόσο, κάτω από την πίεση έντονων στεγαστικών προβλημάτων σε συγκεκριμένες περιόδους, έχουν υπάρξει και κοινωνικές παρεμβάσεις του κράτους για την παροχή κατοικίας σε άτομα με χαμηλά εισοδήματα (π.χ. εργατικές κατοικίες), ή με ιδιαίτερες ανάγκες (π.χ. προσφυγικές κατοικίες).

Τίτλος: «Ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική»
Συντ. ανάπτυξης & σχεδιασμού: Κέλλυ Σαρρή Πασχαλίδη
Δημιουργία: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΦΗ